

Οι νέες Τεχνολογίες ως Όχημα Συναισθηματικής και Κοινωνικής Εκπαίδευσης στο Πλαίσιο της Ερευνητικής Εργασίας στο Λύκειο

A. Νηστικάκη¹, Θ. Χατζηγιάννογλου²

¹ Καθηγήτρια Αγγλικής Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης
nikinist@yahoo.gr

² Σύμβουλος Καθηγητών Αγγλικής Α΄ Περιφέρειας Αθηνών
thahad@hotmail.com

Περίληψη

Το παρόν άρθρο αναφέρεται σε εκπαιδευτικό wiki, διαρθρωμένο και οργανωμένο βάσει διεθνών προδιαγραφών, που αφορούν στην εκπόνηση συνθετικών εργασιών τύπου project στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ως ιστότοπος, αποτελεί ένα χώρο φιλοξενίας μεγάλου αριθμού συνδέσμων και πολυμεσικών πηγών σχετικών με το θέμα, εργαλείων τύπου Web 2.0 και διαφόρων μορφών εγγράφων και παρουσιάσεων.

Βασικός σκοπός της εργασίας, στο πλαίσιο της οποίας δημιουργήθηκε το wiki, ήταν η βελτίωση των γνωστικών, κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των συμμετεχόντων, με έμφαση στην Ενσυναίσθηση ως ανθρώπινο χαρακτηριστικό ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη ικανοποιητικών ενδοπροσωπικών και διαπροσωπικών σχέσεων και την καλλιέργεια θετικού σχολικού κλίματος. Οι δραστηριότητες που ανατέθηκαν έγιναν βάσει ταξινόμιας Bloom και η προσέγγιση ήταν μεικτή, δηλαδή αποτέλεσε συνδυασμό δια ζώσης διδασκαλίας και ψηφιακής μάθησης, μέσω της χρήσης της πλατφόρμας. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα συμπεριέλαβαν και άλλους τομείς, όπως την ενίσχυση της κριτικής σκέψης των μαθητών, τη βελτίωση δεξιοτήτων έρευνας και αναστοχασμού, την εξέλιξη προφορικού και γραπτού λόγου όπως και ποικίλων επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Η αξιολόγηση ήταν διαμορφωτική και τελική. Τέλος, η εξοικείωση με τα ψηφιακά εργαλεία κρίθηκε ως ένας καίριος τρόπος ενίσχυσης της αλληλεπίδρασης και της δημιουργικότητας όλων των εμπλεκομένων.

Λέξεις Κλειδιά: Εκπαιδευτικό wiki, Ενσυναίσθηση, Συνθετική εργασία, Σχολικό κλίμα.

1. Εισαγωγή

Η ερευνητική εργασία στο Λύκειο καθιερώθηκε τα τελευταία χρόνια (2011) στο πλαίσιο του Νέου Σχολείου και αποτελεί μια σύγχρονη προσέγγιση στη μαθησιακή διαδικασία με πολλαπλά οφέλη για εκπαιδευτικούς και μαθητές. Η μακρόχρονη εφαρμογή της σε μαθησιακά περιβάλλοντα του εξωτερικού έχει παράσχει πολύτιμη βιβλιογραφία και παραδειγματικά τελικά προϊόντα προς μελέτη και διερεύνηση, που συνδυαζόμενα με τη σύγχρονη, αλματώδη εξέλιξη της εκπαιδευτικής τεχνολογίας

διεθνώς, μπορούν να ενισχύσουν και να βελτιώσουν διαφορετικές πλευρές της μάθησης.

Σε αυτό το πλαίσιο, λήφθηκε η απόφαση να χρησιμοποιήσουμε μια συνεργατική πλατφόρμα διαδραστικού χαρακτήρα (wiki), που θα διευκόλυνε τόσο την ερευνητική διαδικασία μέσω παράθεσης πηγών πολυτροπικού τύπου όσο και την αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών και υπεύθυνου καθηγητή. Επιπλέον, θα παρείχε την απαραίτητη δομή, που αποτελεί προϋπόθεση σύνθετων και συνεργατικών έργων και θα εξασφάλιζε την ιδιωτικότητα των αναρτήσεων μέχρι την τελική δημοσίευση στην ιστοσελίδα του σχολείου. Τέλος, θα αποτελούσε ένα κοινό τόπο αναφοράς, έκφρασης απόψεων και κανάλι δημιουργικής εξοικείωσης με μια ποικιλία εργαλείων Web 2.0 και διαφορετικούς κώδικες επικοινωνίας, που θα παρότρυναν τους μαθητές να συνεργαστούν, να δημιουργήσουν και να αναπτύξουν γνωστικές, επικοινωνιακές και συναισθηματικές δεξιότητες.

2. Θεωρητικοί άξονες

Το θέμα της Συναισθηματικής Νοημοσύνης, το οποίο αφορά στην αντίληψη των συναισθημάτων, στον έλεγχο τους και εν τέλει στην αποτελεσματική εφαρμογή αυτής της γνώσης για καλύτερες σχέσεις με τον εαυτό μας και τους άλλους, επηρεάζει το σύνολο των διδακτικών πρακτικών στο Σύγχρονο Σχολείο παγκοσμίως.

Οι βάσεις της συγκεκριμένης θεωρίας για τη Νόηση χρονολογούνται από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα με τη θεωρία της «Κοινωνικής Νοημοσύνης», (Thorndike, 1913), εξελίσσονται με την «Πυραμίδα Ιεράρχησης Αναγκών», (Maslow, 1943) και τη θεωρία των «Πολλαπλών τύπων Νοημοσύνης», (Gardner, 1983), και πλαισιώνονται με δημοφιλείς εκδόσεις άρθρων, μελετών και βιβλίων με θέμα τη «Συναισθηματική Νοημοσύνη», (Goleman, 1995; Salovey & Mayer, 1990).

Παράλληλα, οι δραστηριότητες βασίστηκαν στις αρχές της Επιδραστικής Μάθησης (Krathwohl, Bloom, & Masia, 1964; Wlodkowski, 1985; Mezirow et al, 1990; Cranton, 1996; Taylor, 1997), οι οποίες δίνουν έμφαση στη σημασία του κινήτρου, με δραστηριότητες όπως ο σχηματισμός ερωτήσεων κριτικής σκέψης, η ενσωμάτωση των τεχνών και της τεχνολογίας της πληροφορίας στη μαθησιακή διαδικασία, ο αναστοχασμός με χρήση ημερολογίου τακτικής καταγραφής (learning log, learning journal), η μελέτη περίπτωσης, η ανάληψη ρόλων, η αυτοαξιολόγηση και άλλα. Κύριος στόχος αυτών των δραστηριοτήτων ήταν η εσωτερίκευση της νέας γνώσης μέσω της συναισθηματικής εμπλοκής και εν τέλει η υιοθέτηση ενός διαφορετικού αξιακού συστήματος που θα κινητοποιεί το άτομο, ώστε να ενεργεί ως μέλος μιας κοινότητας που διέπεται από σχέσεις αλληλοβοήθειας, κατανόησης και εμπιστοσύνης. Τελικά, οι σχέσεις των μελών στην ομάδα και το κλίμα του μαθησιακού περιβάλλοντος αναδεικνύονται σε παράγοντες ύψιστης σημασίας, συχνά υπερκεράζοντας το γνωστικό στόχο και τις όποιες συνισταμένες του.

Η διδακτική μέθοδος που αποτελεί τον πυρήνα τέτοιου τύπου εργασιών είναι η Συνεργατική Μέθοδος, η οποία βασίζεται στις γνωστικές, επικοινωνιακές και κοινωνιογνωστικές θεωρίες μάθησης (Vygotsky, 1978; Fisher & Ellis, 1990; Piaget, 1955; Bruner, 1960; Jordan, & Troth, 2004). Τα σημαντικά οφέλη της θα μπορούσαν να συνοψιστούν σε τρεις λέξεις: Επικοινωνία, Κοινωνικές Δεξιότητες, Αλληλεπίδραση. Αυτές οι λέξεις εμπεριέχουν και περιγράφουν το νόημα της ύπαρξης και το ρόλο του ατόμου μέσα στο κοινωνικό σύνολο, μέρος του οποίου είναι και το σχολείο.

Επιπλέον, η Εμπειρική Μάθηση προστίθεται στα παραπάνω, αλληλοσυμπληρώνοντας τις προαναφερόμενες θεωρίες και μεθόδους, καθώς φέρει τα πολύτιμα συστατικά του πειραματισμού, της παρατήρησης, της ανάληψης δράσης και του αναστοχασμού (Kolb, 1984).

Μεγάλος αριθμός σχολείων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό εφαρμόζει δραστηριότητες Εμπειρικής Μάθησης με προγράμματα ανταλλαγής μαθητών, με επισκέψεις σε χώρους τέχνης ή επιστημονικού ενδιαφέροντος, με προσκλήσεις μελών της ευρύτερης κοινότητας στο χώρο του σχολείου ή με επιδείξεις και πειράματα διαφόρων τύπων κ.α.

Τέλος, εφαρμόστηκε η Μεικτή ή Συνδυαστική Μάθηση (Stalker & Horn, 2012), εφόσον κρίθηκε ότι παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα όπως:

Πολλαπλασιάζει τους χρόνους μάθησης και αλληλεπίδρασης, μέσω ποικίλων ψηφιακών εργαλείων που βρίσκονται στη διάθεση των χρηστών, εξυπηρετώντας ποικίλους γνωστικούς, κοινωνικούς και επικοινωνιακούς στόχους (ασύγχρονες πλατφόρμες, ηλεκτρονικά μηνύματα, σχολιασμοί στην πλατφόρμα ή σε εναλλακτικούς ηλεκτρονικούς τόπους, δημιουργία slides ή ταινιών) κ.α.

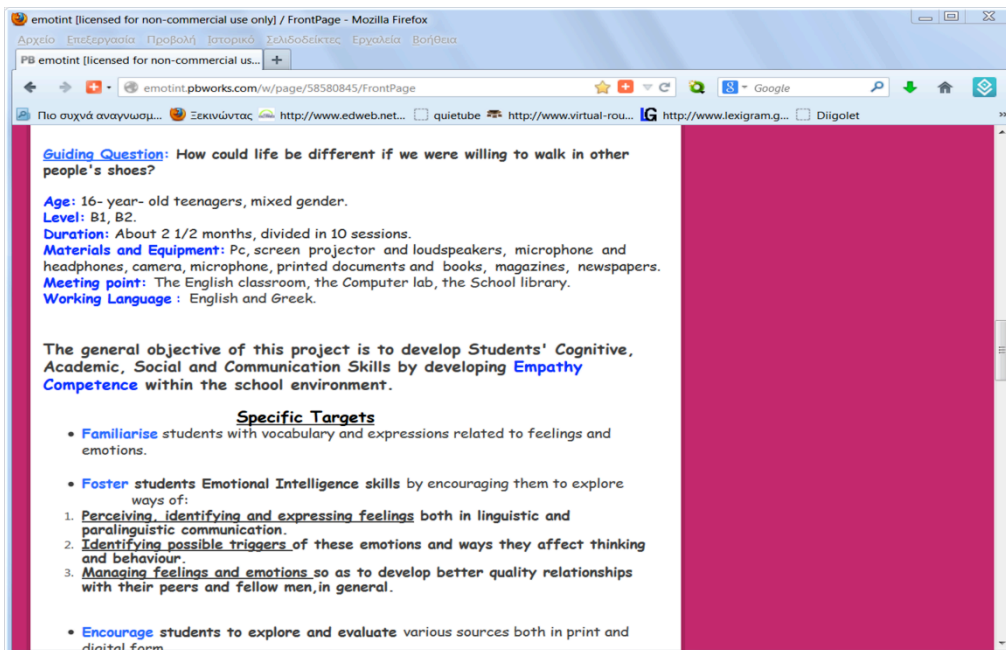
- Προσδίδει ευελιξία στη μαθησιακή διαδικασία δίνοντας την ευκαιρία στους χρήστες για επικοινωνία και παραγωγή υλικού σε χρόνο προσωπικής επιλογής και διευκολύνει την πρόσβαση σε μεγάλο εύρος πηγών.
- Αυξάνει τα επίπεδα συμμετοχικότητας προάγοντας θετικές σχέσεις και αμβλύνει τις διαφορές μεταξύ χρηστών διαφόρων μαθησιακών προφίλ, ενδιαφερόντων, δεξιοτήτων και κοινωνικοοικονομικής καταβολής.
- Ενισχύει τη δημιουργικότητα μέσω της τεχνολογίας, η οποία αναγνωρίζεται ως κινητήρια δύναμη για μαθητές που τη χρησιμοποιούν καθημερινά στη ζωή τους.

3. Προετοιμασία-Διάταξη περιεχομένου

Κατ' αρχάς, διεξήχθη ενδελεχής μελέτη και έρευνα για το κεντρικό θέμα της εργασίας και δημιουργήθηκαν οι πρώτες σελίδες στο wiki, με τη σκέψη ότι ο υπεύθυνος καθηγητής θα όφειλε να έχει πλήρη και εις βάθος γνώση του αντικειμένου πάνω στο οποίο θα εργαζόμασταν για ένα τετράμηνο. Εκ των προτέρων ήταν γνωστό

πως η ομάδα αποτελούνταν από μαθητές της Α Λυκείου, οι οποίοι, στην πλειοψηφία τους, δε γνώριζαν τα κριτήρια αξιολόγησης ψηφιακών πηγών, δεν είχαν χρησιμοποιήσει παρόμοια ψηφιακά εργαλεία στο παρελθόν και κυρίως δεν είχαν προγενέστερη γνώση για το περιεχόμενο της θεματικής ενότητας που καλούνταν να διερευνήσουν. Για αυτό το λόγο, όλα τα βήματα έγιναν μετά από πολλή σκέψη και προσεκτικό σχεδιασμό στοχεύοντας στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Αρχικά, στην πρώτη σελίδα (home) του wiki (<http://emotint.pbworks.com/w/page/58580845/FrontPage>) αναρτήθηκε η δομή της εργασίας που χρησίμευσε ως γενικό πλάνο και σημείο αναφοράς για τους μαθητές. Έτσι ο κάθε χρήστης ήταν σε θέση να δει τον τίτλο, τη συλλογιστική της προσέγγισης, το γενικό σκοπό, τους επιμέρους στόχους, τις δραστηριότητες, το διαθέσιμο εξοπλισμό και τα υλικά, τη γλώσσα εργασίας, τα κριτήρια αξιολόγησης και όλα τα άλλα συστατικά μέρη που είναι απαραίτητα για την οργάνωση της διαδικασίας. Με αυτό τον τρόπο, δημιουργήθηκε ένας ασφαλής χάρτης πλοήγησης, ο οποίος θα αποδεικνυόταν πολύτιμος σύντροφος στο μετέπειτα στάδιο της υλοποίησης.

Εικόνα 1. Homepage

<http://emotint.pbworks.com/w/page/58580845/FrontPage>

Στη συνέχεια, προστέθηκαν οι πρώτες σελίδες πηγών και βιβλιογραφίας: «EMOTIONAL INTELLIGENCE», «USEFUL MATERIAL», «PARALINGUISTIC COMMUNICATION», «IDEAS TO MAKE THE WORLD A BETTER PLACE», οι

οποίες περιείχαν ευρεία γκάμα υλικού, τόσο για να δώσουν την ευκαιρία για μια ελεύθερη περιήγηση σε αξιόπιστες πηγές όσο και για να περιορίσουν πιθανή σύγχυση και απώλεια χρόνου για τους λόγους που προαναφέρθηκαν στην αρχή της ενότητας. Οι επόμενες σελίδες προστέθηκαν μετά την έναρξη της εργασίας και έγιναν σύμφωνα με τις ανάγκες που προέκυψαν. Για παράδειγμα, αποφασίστηκε κάθε ομάδα που δημιουργήθηκε (5 υποομάδες αποτελούμενες από ισάριθμα μέλη η καθεμία) να έχει τη δική της σελίδα πηγών και ξεχωριστή σελίδα ανάρτησης των υποβαλλόμενων εργασιών. Κατά αυτό τον τρόπο περιοριζόταν το πεδίο έρευνας και μαζί του η σύγχυση και δινόταν η ευκαιρία σε όλα τα μέλη της ομάδας που επισκέπτονταν τη σελίδα τους να δουν τα προϊόντα των άλλων μελών και να τα αξιολογήσουν με απλές διαδικασίες (Βλ.

<http://emotint.pbworks.com/w/page/60391534/EMPATHY%20THROUGH%20IMAGES> και

<http://emotint.pbworks.com/w/page/61010077/VISUAL%20ARTS%20GROUP%20WORKSPACE>

Ταυτόχρονα, προετοιμάστηκε υλικό καταγραφής προσωπικών πληροφοριών, ανίχνευσης προτιμήσεων, ενδιαφερόντων, δεξιοτήτων και προσδοκιών, που παραδόθηκε στους μαθητές την πρώτη ημέρα συνάντησης της ολομέλειας. Το υλικό ήταν έντυπο, σε μορφή word doc ερωτηματολογίου και διανεμήθηκε εξ αρχής με σκοπό να συγκεντρώσει πληροφορίες και υλικό προς προσωπική μελέτη και λήψη αποφάσεων. (βλ. παράρτημα και ενότητα “files” στην πλατφόρμα). Για παράδειγμα, έγιναν άμεσα γνωστά τα ονόματα των μαθητών που είχαν εξοικείωση με κάποια web 2.0 εργαλεία, καταγράφηκαν τα προσωπικά τους e-mail και κινητά τηλέφωνα, το επίπεδο σπουδών τους στην ξένη γλώσσα, τα ενδιαφέροντά τους σε διάφορους τομείς και άλλα στοιχεία που αποδείχτηκαν πολύτιμα, τόσο για τις αναθέσεις στις υποομάδες όσο και για τις ατομικές εργασίες. Επίσης, λειτούργησαν ως απαραίτητα στοιχεία για την τακτική μας επικοινωνία και την αποστολή των εργασιών, πρώτα ως συνημμένα αρχεία για διόρθωση και επιμέλεια στο προσωπικό ταχυδρομείο του εκπαιδευτικού και έπειτα ως τελικές αναρτήσεις στην πλατφόρμα του wiki.

4. Διαδικασία υλοποίησης

Η διαδικασία υλοποίησης ακολούθησε τα παρακάτω βήματα:

Το πρώτο βήμα αφορούσε στη συνάντηση της ομάδας, στη γνωριμία με το συντονιστή και την πρώτη επαφή με το θέμα. Οι αρχικές συστάσεις έγιναν με δραστηριότητες γνωριμίας, πρώτα στην ολομέλεια, έπειτα στη δυάδα, ακολούθως στην τετράδα και τέλος με κλείσιμο στην ολομέλεια.

Αμέσως μετά έγινε παράδοση των προαναφερόμενων φυλλαδίων καταγραφής, που συμπληρώθηκαν εντός τάξης.

Στη συνέχεια, ακολούθησε ενημέρωση για την κεντρική ιδέα, δηλ. τη Συναισθηματική Νοημοσύνη και το ρόλο που μπορεί να παίζει στις σχέσεις μας με τους άλλους, στην αυτοεικόνα μας και στη στάση που υιοθετούμε απέναντι στη μάθηση και το σχολείο. Ακολούθως, έγινε καταιγισμός ιδεών και συζήτηση σχετικά με τα συναισθήματα και το ρόλο τους και κλείσαμε με σύντομη αναφορά στον τρόπο έρευνας και συλλογής υλικών όπως και με παρουσίαση της πλατφόρμας.

Η πρώτη ανάθεση που δόθηκε αφορούσε σε έρευνα στον Παγκόσμιο ιστό σχετικά με την Ενσυναίσθηση και το λεξιλόγιο των συναισθημάτων. Από τους πρώτους στόχους που τέθηκαν ήταν να διευρυνθεί το λεξιλόγιο των μαθητών/τριών σε σχέση με τα συναισθήματα, να βελτιωθεί η αντίληψη τους, η δυνατότητα αναγνώρισης και έκφρασης συναισθηματικών καταστάσεων και εν τέλει η συνειδητοποίηση της διαφορετικότητας τόσο των συναισθηματικών εκφάνσεων όσο και των ανθρώπινων καταστάσεων και αντιδράσεων που τις αφορούν. Επίσης, παροτρύνθηκαν να αναστοχαστούν την πρώτη τους εμπειρία στην ομάδα, απαντώντας σε συγκεκριμένες ερωτήσεις και να δώσουν ανατροφοδότηση σε έντυπες φόρμες ημερολογίου, διαδικασία που έγινε σταθερή και τακτική σε κάθε συνάντηση.

Στην επόμενη συνάντηση συζητήθηκαν οι βασικές κατηγορίες των συναισθημάτων, έγινε επέκταση του λεξιλογίου και παρακολούθηση βίντεο για τα εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία της ανθρώπινης επικοινωνίας. Επιπλέον, έγινε αναφορά στις συλλεχθείσες πληροφορίες των φυλλαδίων.

Ο χωρισμός σε ομάδες έγινε βάσει ημερομηνίας γέννησης με στόχο να γνωριστούν «γνωστοί» με «αγνώστους», να υπάρξουν ευκαιρίες αλληλεπίδρασης και ανάμειξης μεταξύ όλων και δυνατότητες για επαφή και επικοινωνία με τους λιγότερο συνδεδεμένους. Στη συνέχεια, ανταλλάχθηκαν τηλέφωνα και e-mail μεταξύ των μελών των υποομάδων, επιλέχθηκαν ονόματα ομάδων και ανατέθηκαν ρόλοι (γραμματέας, παρουσιαστής, αρχηγός). Επισημαίνεται ότι οι μαθητές/τριες είχαν λάβει πρόσκληση για ανάληψη ρόλου «συγγραφέα» (writer) στο wiki, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, η οποία έγινε αποδεκτή από την πλειονότητα.

Το μεγαλύτερο μέρος της επικοινωνίας διεξαγόταν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και μέσω της σελίδας αναθέσεων:

<http://emotint.pbworks.com/w/page/58580842/Assignments>

Επιπλέον, επιλέχθηκαν μια σειρά από εύχρηστα ψηφιακά εργαλεία, τα οποία διακρίνονταν από θετική αλληλεπίδραση και απλές οδηγίες χειρισμού. Τα συγκεκριμένα εργαλεία ενσωματώθηκαν στις σελίδες “PRODUCTS” “QUESTIONNAIRES”, “POLLS AND QUIZZES” “WEBDOC”, ενώ η σελίδα συνολικής παράθεσης των συνδέσμων ονομάστηκε “SOFTWARE USED” και περιέχει το σύνολο των συνδέσμων για κάθε ενδιαφερόμενο

Σύντομα έγινε και η επιλογή των αντικειμένων ή προσώπων προς μελέτη. Τα υποθέματα επελέγησαν βάσει επιθυμιών των μαθητών και έγινε ενημέρωση για το

μέγεθος της προσδοκώμενης εργασίας, τα κριτήρια αξιολόγησης και το αναμενόμενο αποτέλεσμα.

Η ομάδα Μουσικής επέλεξε να επεξεργαστεί τραγούδια της αρεσκείας της με διαφορετικό περιεχόμενο που αφορούσαν σε κοινωνικά, πολιτικά ή προσωπικά ζητήματα. Η ομάδα Κινηματογράφου κατέληξε στην ανάλυση της ταινία «Χωρίς Αντάλλαγμα», η ομάδα των Εικαστικών ανέλυσε διάφορους πίνακες της επιλογής της και η ομάδα Αθλητισμού ερεύνησε αθλητές με αναπηρία, οι οποίοι, παρά τις σοβαρές αντιξοότητες και τις προκλήσεις που αντιμετώπιζαν, κατάφεραν να διαπρέψουν. Σε μεγάλο μέρος, το υλικό που επιλέχθηκε αναρτήθηκε στις σελίδες των αντίστοιχων ομάδων.

Σημαντικό ρόλο έπαιξαν και οι ερωτήσεις κατεύθυνσης, οι οποίες αναρτήθηκαν στους φακέλους του wiki και δόθηκαν χωριστά στην κάθε ομάδα.

Σχετικά με τις συναντήσεις της ολομέλειας, κάθε Δευτέρα γινόταν συζήτηση, δίνοντας και παίρνοντας ανατροφοδότηση, διαβάζοντας και επισκοπώντας τις επί μέρους εργασίες και την πορεία των ομάδων. Επίσης, δίνονταν χρήσιμες οδηγίες για την ορθή χρήση της πλατφόρμας και τον τρόπο των αναρτήσεων. Οι αναθέσεις και οι οδηγίες παρέχονταν κλιμακωτά και σε τακτά χρονικά διαστήματα ώστε να διασφαλιστεί η συμμετοχή όλων και το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Τέλος, σε κάθε συνάντηση ολομέλειας γινόταν κλείσιμο με δραστηριότητες εμπιστοσύνης, όπως «Κύκλος Φωνών», «Ενωμένες Παλάμες» κ.α.

Παράλληλα, ακολουθήθηκε διαδικασία προγραμματισμένων επισκέψεων και επαφών της ολομέλειας, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος κάθε ερευνητικής εργασίας, μια που προσδίδει το βιωματικό χαρακτήρα στη μελέτη και την έρευνα και διασφαλίζει τη διασύνδεση σχολείου-πραγματικού κόσμου. Η πρώτη συνάντηση έγινε στο Ειδικό Λύκειο Ηλιούπολης και παρά τις αρχικές επιφυλάξεις ήταν μια συγκλονιστική εμπειρία που άφησε πλούσια οφέλη και ιδιαίτερες αναμνήσεις σε όλους τους εμπλεκόμενους. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε ξενάγηση στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης. Η ξενάγηση από την έφορο και η συζήτηση με τον ίδιο τον καλλιτέχνη για τα έργα του ήταν μια πρωτόγνωρη εμπειρία, που συνοδεύτηκε με την επίσκεψή του στο σχολείο ένα μήνα αργότερα. Η συνομιλία στην ολομέλεια για τα έργα, τα γραπτά και τα ταξίδια του άφησε τις καλύτερες εντυπώσεις και κινητοποίησε τους μαθητές/τριες, που ζήτησαν νέα επίσκεψη σε κάποιο άλλο χώρο φιλοξενίας έργων τέχνης. Επιπλέον, δημιουργήθηκε μια μικρή ταινία με το ψηφιακό εργαλείο “SMILEBOX”, που έδωσε ιδιαίτερη ικανοποίηση στον καλλιτέχνη και στην έφορο του μουσείου. Αυτές οι βιωματικές πλευρές της διαδικασίας οι οποίες απευθύνονταν σε όλους και όχι μόνο στις σχετικές υποομάδες, ήταν το πλέον συγκινησιακό και δημιουργικό κομμάτι της εργασίας. Συγκεκριμένα, οι μαθητές του Γενικού Λυκείου σύναψαν φιλικές σχέσεις με τους μαθητές του Ειδικού Σχολείου και αντάλλαξαν απόψεις, τηλέφωνα και σελίδες στο FaceBook. Η ομάδα του Λυκείου συμμετείχε στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή του Ειδικού Σχολείου, με στόχο να

στηρίζει και να ενισχύσει ό,τι είχε αρχίσει μεταξύ τους ένα μήνα πριν. Χρειάστηκαν μόλις δυόμισι ώρες για να καταρριφθούν προκαταλήψεις και στερεότυπα χρόνων, εμπειρία απροσδόκητα συγκλονιστική, που μόνο η ανθρώπινη επαφή μπορεί να καταφέρει.

Τα τελικά προϊόντα συλλέχθηκαν λίγο πριν τα Χριστούγεννα, μαζί με τα Ατομικά και Ομαδικά δελτία, καθώς και τα φυλλάδια αυτοαξιολόγησης. Οι τελικές αναρτήσεις έγιναν από τους ίδιους τους μαθητές και από τον υπεύθυνο καθηγητή. Η τελική πρόβα έγινε αμέσως μετά τις γιορτές, ενώ πραγματοποιήθηκε μια σύντομη παρουσίαση του project σε όλους τους μαθητές/τριες της Α΄ Λυκείου, αποσπώντας ιδιαίτερα θετικά σχόλια.

4. Αποτίμηση-Συμπεράσματα

Σύμφωνα με έγκυρα επιστημονικά συμπεράσματα ερευνών και εφαρμογών σε διαφορετικά μαθησιακά περιβάλλοντα, η συγκεκριμένη εφαρμογή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών και σε όλες τις βαθμίδες. Η συνεργατική μέθοδος από μόνη της και η βιωματική προσέγγιση που τη συνοδεύει αποτελούν την καλύτερη εγγύηση για την επίτευξη τόσο γνωστικών όσο και επικοινωνιακών στόχων. Επιπλέον, η έρευνα, συλλογική και ατομική, η λήψη των αποφάσεων, οι επιλογές που συνεπάγεται η ίδια η διαδικασία, οι λύσεις προβλημάτων και η απαραίτητη συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων πλευρών, αποτελούν τις καλύτερες προϋποθέσεις για αποτελεσματική και δημιουργική μάθηση. Παράλληλα, η χρήση ψηφιακών εργαλείων βελτιώνει την οργάνωση και τη δομή του προγράμματος σπουδών, θέτοντας ξεκάθαρους στόχους, χρονοδιαγράμματα, κριτήρια αξιολόγησης, προσδοκώμενα αποτελέσματα και όρους επικοινωνίας και συνεργασίας που πρέπει να τηρηθούν από όλες τις πλευρές. Το πιο σημαντικό όλων, όμως, είναι η ευελιξία που δίνεται σε συντονιστές και μαθητές, ώστε να ικανοποιηθούν διαφορετικές προτιμήσεις, στυλ μάθησης, μαθησιακές ιδιαιτερότητες και δεξιότητες που είναι πρακτικά αδύνατο να καλυφθούν με τις παραδοσιακές διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές. Εν τέλει, ενισχύεται και βελτιώνεται η δημιουργικότητα μαθητών και διδασκόντων, οι οποίοι καλούνται να συνεργαστούν με ισότιμους όρους σε μια ανοικτή, δημοκρατική σχέση, αναπτύσσοντας την κριτική ικανότητα της σκέψης, τη φαντασία και τη δημιουργικότητα που διαθέτουμε όλοι σε κάποιο βαθμό, αν και συχνά σε λανθάνουσα κατάσταση. Κατά αυτό τον τρόπο αμβλύνονται οι αντιθέσεις που μπορεί να θέτουν ζητήματα μαθησιακών δυσκολιών, φυλετικών διαφοροποιήσεων, κοινωνικών ή επικοινωνιακών ιδιαιτεροτήτων και ενισχύονται σχέσεις που χτίζουν άλλου χαρακτήρα κοινότητες και μαθησιακά περιβάλλοντα. Ήταν ένα συναρπαστικό ταξίδι γνώσης, εμπειριών και μελέτης ανθρώπινων συμπεριφορών που άνοιξε ορίζοντες, αλλάζοντας παγιωμένες στάσεις και αντιλήψεις για τον εαυτό και τη θέση του μέσα στον κόσμο των «άλλων».

Αναφορές

Bruner, J. (1960). *The process of education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Cranton, P. (1996). *Professional Development as Transformative Learning: New Perspectives for Teachers of Adults*. San Francisco: Jossey-Bass.

Fisher, B.A. & Ellis, D. G. (1990). *Small group decision making: Communication and the group process*. U.S.A.: McGraw Hill.

Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. USA: Basic Books.

Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books.

Jordan, P., & Troth, A. (2004). Managing emotions during team problem solving, *Human Performance*, vol. 17, no. 2, 195-218.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. New Jersey: Prentice-Hall.

Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., & Masia, B. B. (1964). *Taxonomy of educational objectives*. Handbook II: The affective domain (Chapters 1-4). New York: David McKay.

[Maslow, A. H.](http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm) (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–96. Retrieved from

<http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>

Mezirow, J., and Associates (1990). *Fostering Critical Reflection in Adulthood*. San Francisco: Jossey-Bass, 1990.

Piaget, J. (1955). *The Language and Thought of the Child*. New York: Meridian Books. [*Le langage et la pensée chez l'enfant*, 1923].

Salovey, P. & Mayer, J. (1990). Emotional Intelligence: *Imagination, Cognition, & Personality*, 9(3), 185-211.

Staker, H. & Horn, B. M. (2012). *Classifying K-12 blended learning*. Retrieved from <http://innosightinstitute.org>.

Taylor, E. W. (1997). Building upon the theoretical debate: A critical review of the empirical studies of Mezirow's transformative learning theory. *Adult Education Quarterly*, 48, 34-60.

Thorndike, E. (1913). *Educational Psychology: The Psychology of learning*. New York: Teachers College Press.

Vygotsky, L.S. (1978). *Mind and society: The development of higher mental processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Wlodkowski, R. J. (1985). *Enhancing adult motivation to learn*. San Francisco: JosseyBass.

Abstract

This article concerns the creation of an educational wiki organized and structured by international standards applied in project-based learning in Secondary Education. The platform hosts a variety of resources and links pertaining to the topic of Empathy, a range of Web 2.0 tools as well as a number of relevant files and documents.

The main objective of the project was the improvement of cognitive, social and emotional skills of the participants with accents on Empathy as a human trait of great value, vital to the development of fulfilling intrapersonal and interpersonal relationships and a positive school climate. The assigned activities were founded on Bloom's Taxonomy and Blended learning principles combining classroom instruction and online learning. Expected outcomes focused on the empowerment of critical thinking and communication skills, the improvement of research and reflection skills as well as progress in students' oral and written language. Lastly, familiarization with digital tools was considered as an issue of key importance towards the reinforcement of interaction and creativity.

Key words: Educational wiki, Empathy, project work, School climate.